

Бричко А.М.

*к. е. н, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА РОЗВИТОК ФЕРМЕРСТВА УКРАЇНИ

Проблеми державного регулювання сільського господарства складні і багатопланові. Особливістю державного регулювання сільського господарства в Україні є невизначеність загальних цілей, на досягнення яких повинна спрямовуватись політика державного регулювання, спрямування її на вирішення окремих проблем, що зумовлює фрагментарність уже на етапі її побудови. На етапі реформування сільського господарства на засадах приватної власності та ринкових відносин вважалося, що життєздатні альтернативні організаційно-правові форми господарювання виникатимуть та розвиватимуться еволюційно шляхом природнього відбору та виживання тих, що забезпечують конкурентні переваги. З урахуванням того, що за усі роки реформ вітчизняні фермерські господарства так і не перетворились в основних виробників сільськогосподарської продукції, серед практиків господарювання та вчених-економістів дискутуються різні, в тому числі і крайні точки зору, включаючи неперспективність фермерства, його неприйнятність для вітчизняного сільського господарства, необхідність спрямування регуляторної політики на підтримку великотоварних формувань, які можуть забезпечити продовольчу безпеку країни.

Фермерство – справа людей, відданих своїй діяльності. Механізм створення та функціонування фермерських господарств в сучасних економічних умовах має свої особливості та відмінності. Фермерські господарства виникли шляхом виходу їхніх власників із сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм власності. Засновники фермерських господарств не мали необхідного професіоналізму, стартового капіталу, не одержали вони й належної підтримки з боку держави.

Основною ціллю фермерських господарств є отримання прибутку за допомогою ефективного виробництва конкурентоспроможної продукції сільського господарства з урахуванням її переробки та реалізації на внутрішніх і зовнішніх ринках. Існують певні специфічні принципи ведення успішного аграрного бізнесу, а саме: самостійність у створенні бізнесу з правом організації юридичної особи; можливості добровільного становлення та функціонування; свободі у найму працівників, заохочення до залучення інвестицій; незалежному виконанню виробничих програм, що підвищують ефективність діяльності та в повній мірі самостійному розпорядженню отриманим економічним ефектом.

Фермерське господарство враховуючи світовий досвід є найбільш перспективною і ефективною формою господарювання, з високим рівнем агрокультури, належною організацією виробництва, дбайливим відношенням до землі та оптимальною впорядкованістю території.

Частка фермерських господарств у загальних обсягах виробництва сільськогосподарської продукції України у травні 2018 року налічувала 45,35 тис. фермерських господарств. Згідно даних Держстатистики України, станом на 1 травня поточного року зареєстровано 46,1 тис. фермерських господарств. Це на 489 більше (+1%) в порівнянні з початком 2019 р. (45,6 тис.). Діючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів також стало помітно більше. За 2018 р. їх кількість зросла на 125. З початку 2019 р. в нашій державі налічувалося 735 діючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Кількість молочних кооперативів в 2018 р. було 186 (+44 одиниці). Число кооперативів по обробці землі та збиранні врожаю збільшилася до 162 (+16), плодоовочевих – до 113 (+34), зернових – до 41 (+1), м'ясних – до 35 (+16), кооперативів з надання інших послуг – до 198 (+46) [1].

Наразі в Україні фермерські господарства достатньо розгалужені, але їх частка у загальному обсязі валової продукції держави є незначною, якщо порівняти з сільськогосподарськими підприємствами. Можемо зауважити, що позиції вітчизняних фермерських господарств укріплюються з кожним роком. У сільськогосподарському виробництві України зайнято 4,9 млн. чоловік, що складає 24,4% від загальної чисельності населення. Цей показник є набагато вищим, ніж у розвинутих країнах світу. Масовим явищем в Україні стала праця на присадибних та садово-городніх ділянках, в якій беруть участь, за оцінками фахівців, понад 80% всіх сімей. Вони працюють за межами правових засад підприємництва, тому що їх праця є формою самозайнятості, але у них відсутня соціальна захищеність. По суті на сучасному етапі така зайнятість є формою виживання сільських жителів в умовах відсутності інших місць працевлаштування [2].

Український державний фонд підтримки фермерських господарств здійснює державну підтримку фермерських господарств. Ця організація є державною бюджетною установою, що виконує функції з реалізації державної політики щодо фінансової підтримки становлення і розвитку фермерських господарств. Кошти Українського державного фонду підтримки фермерських господарств надаються фермерським господарствам на безповоротній основі та на конкурсних засадах на поворотній основі.

Фінансова підтримка на безповоротній основі надається фермерським господарствам для часткової компенсації витрат на:

- розроблення проектів відведення земельних ділянок для ведення фермерського господарства;
- сплату відсотків за користування кредитами банку;
- придбання першого трактора, комбайна, вантажного автомобіля;
- будівництво і реконструкцію тваринницьких приміщень;
- внесення страхових платежів;
- підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів;
- розширення наукових досліджень з проблем організації виробництва сільськогосподарської продукції.

Як стверджує Міністерство аграрної політики України, розвиток фермерських господарств в державі має стримуючі обтяжливі регуляторні та бюрократичні перепони, несприятливе ділове середовище, невисоку конкурентоспроможність індивідуального виробництва у порівнянні з корпоративним сектором, тому що він має кращий доступ до ринкових ресурсів, каналів збуту, підтримки, а також вплив на аграрну політику в країні.

Розвиток фермерства стримується мораторієм на купівлю-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення (виробники сільськогосподарської продукції здійснюють свою діяльність переважно на орендованих землях) [3, с. 17]. Однак, загальносвітовий досвід, де оренда землі є вагомою складовою земельно-ринку, доводить неоднозначність такого твердження. Так, у Бельгії, Франції, Німеччині орендується понад 60 % сільськогосподарських земель, країнах Європейського Союзу цей показник досягає 40 %, у Канаді – 30%, а у США лише 30 % землі перебуває у власності фермерів [4].

Водночас значний вплив на ефективність використання земельних ресурсів мають не земельно-орендні відносини самі по собі, а раціональна побудова системи оренди земель сільськогосподарського призначення [5], умови ведення агробізнесу та наявність певних пільг для виробників, ефективного залучення інвестицій. Для розвитку фермерства в Україні необхідно розроблювати належний правовий механізм щодо створення фермерських господарств, особливо дозвільної процедури створення та підтримки малого і середнього підприємництва, урегулювання правил щодо їх діяльності та трансформації фермерських господарств у сімейні-фермерські, надання їм особливого режиму оподаткування та пільгового кредитування.

Зазначимо, що українському фермерству необхідна потужна багаторівнева представницька профільна асоціація, що могла б вийти на Міністерство аграрної політики та

продовольства України або профільні комітети при Верховній Раді України з єдиною узгодженою позицією від фермерства, сконцентрувавши увагу на його інтересах та проблемах.

Наразі ситуація, що склалася з розвитком фермерства в Україні вимагає використання не тільки методів публічного адміністрування, а переходу до нової моделі державного управління – публічного управління – діяльності, що забезпечує ефективне функціонування системи органів державної влади, регіонального врядування, органів місцевого самоврядування, громадських (неурядових) організацій, фізичних осіб та інших суб'єктів громадянського суспільства з метою реалізації державної політики в найрізноманітніших сферах суспільного життя. Публічне управління в Україні проходить сьогодні етап свого становлення. Один з головних суб'єктів публічного управління – громадські організації практично не виконують своїх функцій, не мають суттєвого впливу на формування державної політики в сфері функціонування фермерських господарств. Не існує також оберненого взаємозв'язку "фермер – державна влада".

Таким чином, в нашій державі спостерігається зростання кількості фермерських господарств, яких зараз налічується понад 40 тисяч, кожне з яких обробляє в середньому 118,7 га орних земель. У відсотках доля цих господарств складає близько 12% від загального земельного фонду українських земель. На долю цих господарств припадає виконання важливих економічних функцій. Однією з пропозицій є створення інвестиційного клімату для формування й ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств. Ці заходи сприятимуть у подальшому укрупненню їх розмірів, зміцненню матеріально-технічного забезпечення, конкурентоспроможності, платоспроможності та розширеному відтворенню сільськогосподарського виробництва. Запорукою ефективності державної підтримки фермерських господарств в Україні є не лише збільшення розмірів бюджетного фінансування, а й забезпечення чіткого і зрозумілого порядку використання державних коштів. Тому в наступному бюджетному періоді слід вдосконалити порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам.

Список літератури

1. Державна Служба Статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Павлов О.І., Хвесик М.А. Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізації викликів : монографія / за ред. О.І. Павлова. Одеса: Астропринт, 2017. 760 с.
3. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Київ, 2015. 225 с.
4. Богач Л.В. Теоретичні засади розвитку орендних земельних відносин у аграрній сфері. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2016. № 1-2. С. 51-60.
5. Галушко В.П., Ковтун О.А. Ефективність залучення інвестицій в агроформуваннях в умовах розвитку ринкових відносин. *Вісник Академії праці і соціальних відносин*. 2015. № 3-4. С. 55-61.

Грохова Г.П.

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедру фізичного виховання та спорту,
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАВІДУЮЧОГО КАФЕДРОЮ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

З метою забезпечення модернізації освіти, у сучасних умовах до завідуючого кафедрою закладу вищої освіти висуваються досить жорсткі вимоги щодо професійної діяльності. Однією з таких вимог є «професійна компетентність».